

رفتارشناسی ایرانیان

درآمدی بر شناخت روحیات، فرهنگ و رفتار مردمان ایران

مؤلف

دکتر کیومرث فلاحتی

سرشناسه	فلاحی، کیومرث، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	رفتارشناسی ایرانیان: درآمدی بر شناخت روحیات، فرهنگ و رفتار مردمان ایران / مولف کیومرث فلاحی.
مشخصات نشر	تهران، مهکامه، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۲۸۸ ص. مصرور.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۸۲۷-۷۹-۴ :
وضعیت فهرست نویسی	فیا :
پادداشت	کتابنامه: ص. ۲۷۳
موضوع	ویژگی‌های ملی ایرانی
موضوع	گروه‌های قومی - ایران
موضوع	ایرانیان - هویت نژادی
موضوع	ایرانیان - هویت قومی
موضوع	ایرانیان - آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
موضوع	ایران - زندگی فرهنگی
رده‌بندی کنگره	DSR ۶۳ / ۷ ۱۳۹۰ : ۸ / ف
رده‌بندی دیویی	۹۵۵ / ۰۰۴۴ :
شماره کتابشناسی ملی	۲۴۳۷۹۵۰ :

نام کتاب:	رفتارشناسی ایرانیان
مؤلف:	دکتر کیومرث فلاحی (استادیار پژوهشکده تعلیم و تربیت)
ویراستار:	راسته‌نویس
ناظر چاپ:	بهزاد دبیر - مهکامه
ناشر:	مهکامه
صفحه‌آرایی:	توکلی
نوبت چاپ:	چهارم - ۱۳۹۴ / پنجم - ۱۳۹۴ / ششم - مهر ۱۳۹۵ / هفتم - پاییز ۱۳۹۶
شماره شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۸۲۷-۷۹-۴
تیراژ:	۷۰۰
قیمت:	۱۷۵۰۰۰ ریال
لینوگرافی:	نقش
چاپ و صحافی:	گهر اندیشه

مراکز پخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لباف نژاد، پلاک ۸، طبقه دوم، نشر و پخش مهکامه
 تلفن: ۶۶۴۸۸۲۰۳ - ۶۶۴۹۷۰۵۰
 فکس: ۶۶۴۹۶۱۰۰۱ - ۰۹۱۲۳۹۷۴۰۲۱
 ۲- تهران، میدان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و اردیبهشت، کتابخانه علمی آگاه
 تلفن: ۶۶۴۶۰۹۳۲ - ۶۶۴۶۷۳۲۳

پست الکترونیکی: en_mahkame@yahoo.com
 www.mahkame.com

نمایندگی‌های شهرستان:

- ۱- اهواز: خیابان حافظ، بین سیروس و نادری، کتابفروشی رشد، تلفن: ۳- ۲۲۱۷۰۰۰ (۰۶۱۳)
- ۲- مشهد: خیابان سعدی، پاساژ مهتاب، کتابفروشی درخشش، تلفن: ۳۲۲۵۱۹۲۳ (۰۵۱)
- ۳- اصفهان: خیابان چهارباغ عباسی، مجتمع چهارباغ، زیرزمین، پلاک ۲۶، تلفن: ۳۲۲۳۸۸۵۶ (۰۳۱)
- ۴- یزد: خیابان فرخی، جنب مجتمع ستاره، کتابفروشی فدک، تلفن: ۳۶۲۲۷۴۷۵ (۰۳۵)
- ۵- شیراز: خیابان ملاصدرا، نبش خلیلی، کتابفروشی خوارزمی، تلفن: ۳۶۴۷۳۷۷۱ (۰۷۱)
- ۶- تبریز: فلکه دانشگاه، ابتدای خیابان دانشگاه، کتابفروشی علامه، تلفن: ۳۳۳۴۱۶۶۹ (۰۴۱)

فهرست

در آمد.....	۹
بخش یکم - رفتار اجتماعی و روحیه ملتها.....	۱۱
فصل یکم - تعریف‌ها و مفهوماها.....	۱۳
۱. رفتار، رفتارشناسی.....	۱۳
۲. موضوع.....	۱۵
۳. هدف.....	۱۵
۴. فایده.....	۱۵
۵. تعریف.....	۱۶
۶. ابزار.....	۱۶
۷. منبع.....	۱۶
۸. شیوه بررسی.....	۱۶
فصل دوم - زیست‌بوم و ارتباطات انسانی.....	۱۸
۱. زیست‌بوم چیست؟.....	۱۸
۲. ارتباطات انسانی.....	۱۹
۲. فرهنگ.....	۲۱
۳. تمدن، فرهنگ و رفتار.....	۲۲
۴. برخورد دو یا چند فرهنگ.....	۲۴
بخش دوم - زیست‌بوم، فرهنگ و رفتار اجتماعی ایرانیان.....	۲۷
فصل یکم - ایران و ایرانیان.....	۲۹
۱. پیشینه آمیختگی مردم ایران.....	۲۹
۲. جغرافیای طبیعی ایران.....	۳۱
۳. جغرافیای سیاسی.....	۳۱
۴. شیوه معیشت و اقتصاد ایرانیان.....	۳۲
۵. روش.....	۳۳
۶. فرهنگ و اقتصاد کشاورزی.....	۳۴
فصل دوم - در حدیث دیگران.....	۳۸
۱. تمدن ایران از نگاه دیگران.....	۴۱

۴۵	۲. دل‌بستگی به پیشینه و میهن و نیاکان
۴۷	۳. تربیت و آداب‌دانی
۵۰	۴. امنیت سفر در ایران
۵۱	۵. زیرکی و تیزهوشی و فرصت طلبی
۵۲	۶. دانش‌دوستی
۵۴	۷. طبع شعر، ظرافت و نکته سنجی
۵۷	۸. شجاعت و خوی پهلوانی
۵۸	۹. جوانمردی و مردمداری
۵۸	۱۰. رابری‌دوستی و مساوات‌طلبی
۵۹	۱. دینداری و سرنوشت‌گرایی
۶۱	۲. مراپندیزی و عودگرایی
۶۲	۱۳. مهارت‌های گشاده دستی
۶۴	۱۴. تعارفی بودن
۶۵	۱۵. مناعت‌طلبی
۶۵	۱۶. خانواده‌گرایی
۶۵	۱۷. دم غنیمتی بودن
۶۶	۱۸. تقلیدگرایی
۶۶	۱۹. فردگرایی و گروه‌بندی در عین همبستگی و انسجام
۶۹	فصل سوم - از زبان خودی
۷۱	بخش سوم - وحدت و کثرت در ویژگی‌های رفتاری ایرانیان
۷۳	فصل یکم - فارسی‌زبانان و زبان فارسی
۷۳	۱. زبان فارسی و پیشینه آن
۷۵	۲. مردم سرزمین پارس
۷۸	۳. خراسان
۷۸	- مشهد و خراسان رضوی
۸۰	- بیرجند و خراسان جنوبی
۸۴	- خراسان شمالی
۸۵	۴. تهران
۸۹	فصل دوم - ایران مرکزی
۸۹	ویژگی‌های روحی مردم در برخی از شهرهای ایران
۸۹	۱. اصفهانیا
۹۲	۲. خوانساریها

۹۲	۳. کاشانی‌ها
۹۳	مراسم قالی‌شوین
۹۵	۴. مردم کرمان
۹۷	۵. یزدی‌ها
۹۸	۶. مردم قم
۹۹	۷. ویژگی‌ها و روحیات مردم سمنان
۹۹	آداب و رسوم سمنانیها
۱۰۰	۸. شاه‌رود
۱۰۱	فرهنگ و روحیات مردم شاه‌رود
۱۰۳	۹. دام‌ن
۱۰۳	۱۰. ویژگی‌های مردم زرف‌کوبر، طبس
۱۰۸	۱۱. مردم دیگر شهرها
۱۰۸	- همدان
۱۰۸	- قزوین
۱۱۰	فصل سوم ۱۱۰ - کردها
۱۱۰	۱. معنی کرد و خاستگاه آن
۱۱۲	۲. زیست بوم
۱۱۳	۳. زبان
۱۱۴	دین و مذهب
۱۱۵	۳. ساختار فرهنگی و سنت‌های اجتماعی کردان
۱۱۹	۴. رفتار شناسی و روح جمعی کردان
۱۲۲	فصل چهارم - لر‌ها
۱۲۳	۱. واژه لر
۱۲۵	۲. ایل‌های مشهور لر
۱۲۵	۳. زیست بوم
۱۲۶	۴. روحیه لر‌ها
۱۲۷	۵. بختیاری‌ها
۱۳۲	۶. روحیه بختیاری، طبیعت زاد و طبیعت دوست
۱۳۳	۷. آداب ویژه بختیاریان
۱۳۸	۸. قبیله‌های لر خوزستان
۱۴۰	فصل پنجم - مردم سیستان و بلوچستان
۱۴۲	۱. سیستانی‌ها
۱۴۳	۲. بلوچ‌ها

۱۴۸	فصل ششم - مردمان گیل و دیلم و گرگان
۱۴۸	۱. روحیه مردم گیلان
۱۵۱	۲. مازندرانی‌ها
۱۵۵	۳. گرگانی‌ها
۱۶۰	فصل هفتم - قوم‌های ترک زبان ایرانی و ویژگی‌های فرهنگی آنان
۱۶۰	۱. ایل‌های آذربایجان
۱۶۴	۲. فرهنگ و رفتار اجتماعی شهرنشینان
۱۶۴	الف. تبریز
۱۶۸	ب. مردم اردبیل
۱۷۲	ج. ارمیه
۱۷۳	د. زنجان
۱۸۰	۳. قشقایی‌ها
۱۸۶	۴. ایل افشار
۱۸۶	۵. ترکمن‌ها
۱۹۴	فصل هشتم - مردم خوزستان و خلیج فارس
۱۹۴	۱. خوزستانی‌ها
۱۹۶	۲. ایل‌نشینان و گروه‌های قومی
۱۹۶	۳. شوشتری‌ها و دزفولی‌ها
۲۰۰	۴- آبادانی‌ها
۲۰۱	۵. ایرانیان عرب زبان
۲۰۸	۶. بوشهری‌ها
۲۱۲	۷. مردم هرمزگان
۲۲۰	فصل نهم - ایرانیان زرتشتی، کلیمی، ارمنی، آشوری و صبی
۲۲۰	۱. زرتشتیان
۲۲۷	۲. ایرانیان یهودی
۲۲۹	۳. ایرانیان ارمنی
۲۳۸	۴. ایرانیان آشوری
۲۴۴	۵. صبی‌ها
۲۵۰	خود آزمایی
۲۷۳	منابع

در آمد

بحث رفتارشناسی مردمان در واقع یک بحث میان‌رشته‌ای است که به آشنایی با فرهنگ‌ها و بررسی ویژگی‌های روحیه جمعی ملت‌ها، قوم‌ها و مردمان گوناگون می‌پردازد و می‌کوشد تا برای شناسایی «خبرهای» به نسبت یکسان یک قوم یا ملت «سبب‌هایی بیابد و پس از شناسایی این رفتارها، آنها را تحلیل کند و ویژگی‌ها و شاخص‌های آن را برشمرد؛ پس برای گام نهادن در این عرصه، با تمرکز بر باستی از دانش‌های گوناگون بهره‌مند شد، به گونه‌ای که از تاریخ و پیشینه قومی تا سیوه اقتصادی و جغرافیایی را دربرگیرد؛ در این صورت دامنه این بررسی به دانش‌های اجتماعی گسترده می‌شود. در این میان رشته‌هایی چون روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و ارتباطات اجتماعی، جایگاه ویژه‌ای پیدا می‌کنند، این روند حتی از شناسایی فرهنگ‌ها و واژه‌شناسی نیز بی‌نیاز نخواهد بود.

آنچه در پی می‌آید، کوششی است در این راه و حتمی است برای شناسایی نکته‌هایی که تمیزدهنده فرهنگ‌ها و رفتار ملت‌ها به‌شمار می‌آید. شناخت آنها، «وجه مشترک» میان مردمان افزون و زبان همدلی و هم‌زبانی قرین‌گردد. دست‌مایه این بحث، موضوعاتی است که باتوجه به سرفصل‌های درس‌های شناخت روحیات ملت و رفتارشناسی و آشنایی با فرهنگ اقوام ایران بدان پرداخته شده و منظور از نگارش این نوشتار، به‌گیری دست‌اندرکاران، دانشجویان و پژوهندگان رفتارشناسی و کاربردهای آن در رشته‌های مرتبط از جمله صنعت جهانگردی و... بوده است.

این نوشته در سه بخش به کلیات، موضوع، مفهوم‌ها و رفتارشناسی مردم ایران و قومیت‌های آن می‌پردازد. در بخش یکم کوشش بر این است که موضوع تا آن جا که ممکن است برای علاقه‌مندان این بحث آشکار شود، به گونه‌ای که تا جایی که ممکن است چگونگی شکل‌گیری فرهنگ و رفتارها جمعی تبیین گردد. زیرا برای نظم بخشیدن به فرایند «شناخت فرهنگ، روحیه و رفتارهای مردمان»، به‌ناچار می‌باید به مانند دیگر

دانش‌ها، از موضوع، هدف، فایده، ابزار و منابع آن سخن به میان آورد تا روالی منطقی برای پژوهش و اظهار نظر به دست آید. در بخش دوم به پیشینه تاریخی، شرایط جغرافیایی و اقتصادی - اجتماعی ایران و تاثیر آن بر روحیه مردمان ایران پرداخته شده است.

همچنین در این بخش در بررسی رفتارشناسی ایرانیان، به دیدگاه‌های آن دسته از ایران پژوهان داخلی دوره معاصر که با دیدی انتقادی و با توجه به جهانش‌های جامعه‌شناسی و روانشناسی اجتماعی به بررسی رفتارهای دو سده کنونی مردم این سرزمین پرداخته‌اند و همچنین روایت‌ها و سفرنامه‌های جهانگردانی که به ویژه در دو قرن اخیر به ایران آمده‌اند، بسنده شده. کوشش بر این بوده است که با تکیه بر سنت میهمان‌نوازی و ادب میزبانی ایرانیان، داستی‌ها، خانه و صاحبخانه آشکار شود تا بتوان در صدد رفع کژی‌ها و عیب‌های احتمالی بود و بر عیب‌ها حال سعی بر این بوده است تا فرصتی به خواننده داده شود تا با گام نهادن در وادی پژوهش، خود در جایگاه داوری و نقد بنشیند. بخش سوم نیز به کنکاش در وحدت و کثرت ویژگی‌های رفتاری ایرانیان اختصاص یافته است.

ناگفته پیداست که این مطالب نه‌بهایی نمی‌تواند نمایانگر همه رفتارهای گونه‌گون ملت ایران و قوم‌های ایرانی در طول تاریخ با آن دیرندگی و پیشینه‌ای با آن کهنسالی باشد، چرا که واکاوی الگوهای رفتاری در عرفان شکوهمند ایرانی و جست و جو در ادب فارسی که آینه تمام‌نمای روحیات و اندیشه‌های مردمان این بر و بوم به شمار می‌رود و بازخوانی اندرزی‌ها و اخلاق‌نامه‌ها و فتوت‌نامه‌ها و نیز حکایت‌مثنوی هفتاد من کاغذ و هزار دفتر خواهد بود و در این مقال و این مجال نخواهد شد.